

Právo EU

6. přednáška - Interpretace práva EU

Interpretace práva soudy EU

- jednotný právní režim v rámci EU vyžaduje existenci jednotné právní úpravy
- totožný text nemusí být aplikován v jednotlivých členských státech stejně, především proto, že bude rozdílně interpretován
- různost obsahu pojmů v jednotlivých čl. státech vyžaduje výklad „nadstátní“, který může být označen jako autonomní, ten je prováděn Soudním dvorem

Řízení o předběžné otázce

- je velmi specifickým institutem práva EU,
- je důležitým prostředkem zajišťování jednotné interpretace a aplikace práva EU.

Řízení o předběžné otázce

- Aby bylo zajištěno, že právo EU bude skutečně používáno ve všech členských státech stejně, umožňuje Smlouva národním soudům přerušit za určitých okolností vnitrostátní soudní řízení a obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou.

Řízení o předběžné otázce

- Čl. 267 odst. 1 SFEU
- Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se:
 - a) výkladu Smluv;
 - b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.

Řízení o předběžné otázce

- Čl. 267 odst. 2 SFEU
- Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce.

Řízení o předběžné otázce

- Čl. 267 odst. 3 SFEU
- Vystane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie.

Řízení o předběžné otázce

- Řízení před SD je zahájeno návrhem národního soudu k SD ve formě dotazu.
- Rozhodnutí SD, které má formu rozsudku, spočívá v odpovědích na tyto dotazy.
- Rozhodnutí SD je pro národní soud závazné jako každé jiné soudní rozhodnutí, a to v konkrétní věci, jíž se týká.

Řízení o předběžné otázce

- Rozhodování SD o prejudiciální otázce nemá nic společného s dvojinstančností rozhodování. Od řízení ve druhém stupni se odlišuje těmito podstatnými znaky:
- 1. Jde o dvě různá řízení před dvěma různými orgány nenáležejícími do stejné soustavy soudů

Řízení o předběžné otázce

- 2. Předmět řízení před SD je zcela odlišný od předmětu řízení před vnitrostátním soudem.
- Nezasahuje do řízení ve věci samé, které zůstává výhradní doménou národního soudu.

Řízení o předběžné otázce

- 3. Soudní dvůr nemůže změnit ani zrušit rozhodnutí vnitrostátního soudu.
- 4. Řízení o předběžné otázce probíhá a je ukončeno před vydáním rozhodnutí ve věci samé.

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Národní soud:
 - Zahájení řízení
 - Posouzení skutkového stavu
 - Identifikace právního předpisu, které bude třeba aplikovat
 - Vznesení otázky výkladu nebo platnosti předpisu EU (předběžná otázka)
 - Podání návrhu SD k řešení předběžné otázky, přerušení řízení

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Soudní dvůr
 - Posouzení otázky
 - Vydání rozsudku, jeho doručení národnímu soudu

Schéma posloupnosti řízení před národním soudem a řízení o předběžné otázce

- Dále opět národní soud
 - Aplikace předpisu EU podle rozhodnutí SD (konec prejudiciální fáze řízení)
 - Vydání rozhodnutí ve věci samé (fáze přijetí rozhodnutí)

Předmět řízení o předběžné otázce

- 1. Dle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie může být předmětem řízení výklad jakékoli právní normy, která je součástí práva Unie, tedy jak primárního, tak sekundárního práva.

Předmět řízení o předběžné otázce

- 2. Platnost aktů orgánů EU (sekundárního práva).
- Platnost nelze zkoumat u SFEU a dalších smluv, které plní funkci ústavy Unie, neboť Soudní dvůr nemá pravomoc přezkoumávat platnost těchto smluv.

Předmět řízení o předběžné otázce

- Předmětem prejudiciálního řízení nemohou být zejména:
- Otázky skutkového stavu
- Vnitrostátní právo členských zemí
- Povinnost aplikovat určitý předpis

Vymezení soudu

- Soudní orgán není pojem jednoznačný, závěry SD lze shrnout tak, že soudem je orgán:
 - a) který vznikl podle práva a má trvalou povahu
 - b) jehož pravomoc je obligatorní, tedy pro určité případy přímo daná zákonem
 - c) jenž rozhoduje spory, a to podle práva
 - d) jehož členové jsou ustanovováni státním orgánem, jeho jednací řád je rovněž schválen státním orgánem (vazba na stát)
 - e) u něhož je zaručena nezávislost

Povinnost podat návrh na prejudiciální řízení

- Prejudiciální řízení je povinné pro soudy, proti jejichž rozhodnutí není podle vnitrostátního práva opravného prostředku.

Povinnost podat návrh na prejudiciální řízení

- Opravný prostředek se rozumí řádný opravný prostředek (odvolání), resp. mimořádný opravný prostředek, jehož podání je k dispozici strany.
- České soudy, které budou spadat pod toto vymezení, budou soudy odvolací (především krajské), Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud.

Povinnost podat návrh na prejudiciální řízení

- Povinnost položit předběžnou otázku není absolutní, a to za podmínky, že:

Povinnost podat návrh na prejudiciální řízení

- 1. odpověď na otázku není podstatná pro rozhodnutí ve věci samé nebo
- 2. odpověď na otázku je zcela zjevně a objektivně zřejmá nebo
- 3. odpověď na otázku již byla poskytnuta Soudním dvorem v jeho dřívější judikatuře.

Otázky týkající se platnosti předpisu práva EU

- jedině SD může takovou otázku rozhodnout, nemají zde národní soudy možnost uvážení (nemohou posoudit, zda je příslušný předpis platný EU)

Právní význam rozhodnutí SD

- Národní soud musí aplikovat předpis na základě výkladu, který podal SD.
- Ostatní národní soudy musí podaný výklad respektovat.
- Výjimkou jsou pochybnosti, v nichž je třeba vznést nový dotaz.
- Rozhodnutí o neplatnosti aktu je obecně závazné.

Aplikace práva EU v členských státech

- v členských státech EU vedle sebe platí dva právní systémy: právo vnitrostátní příslušného členského státu a právo EU

Aplikace práva EU v členských státech

- Pro aplikaci práva EU v členských státech formuloval Soudní dvůr ve svých rozhodnutích dvě základní zásady:
- přímého účinku práva EU v členských státech a
- přednosti norem práva EU nad vnitrostátními právními normami členských států.

Zásada přímého účinku

- Znamená, že vnitrostátní subjekt (jednotlivec) se může dovolávat přímo účinné normy, která existuje mimo rámec vnitrostátního práva, a soudní nebo jiný státní orgán je povinen tuto normu na vztah vůči jednotlivcům bez dalšího aplikovat.

Přímý účinek z hlediska obsahu (konstrukce) normy

- je možný tam, kde její příslušné ustanovení je obsahově jednoznačné a jeho aplikace není vázána na žádnou podmínku a není závislá na žádném dalším úkonu či aktu orgánu EU nebo členského státu.

Přímý účinek z hlediska platnosti, resp. účinnosti

- Právo EU je považováno za platné právo v členských státech.
- V ČR přímý účinek práva EU vyplývá z teleologického výkladu článku 10 a 10a Ústavy ČR.
- SD stanovil, že orgány EU jsou nadány svrchovanými právy, jejichž výkon se dotýká členských států a jejich občanů.

Přímý účinek zřizovacích smluv

- Smlouvy neobsahují žádnou zmínku o přímém účinku svých ustanovení.
- Někteří z nich však přímý účinek mají.
- Časté jsou příklady, kdy ustanovení Smluv je adresováno výslovně pouze čl. státům, avšak upravuje situaci, která může ovlivnit postavení jednotlivce.

Přímý účinek nařízení

- Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

Přímý účinek směrníc

- Na rozdíl od nařízení proto směrnice obecně přímý účinek nemá
- Členské státy však, ať už záměrně či nikoliv, často selhávaly v implementaci směrníc do vnitrostátního práva.
- Soudní dvůr přiznal i směrnícím tzv. oslabený přímý účinek.

Přímý účinek směrnic

- přímý účinek směrnic je ovšem ve své podstatě jiný než přímý účinek zřizovacích smluv a nařízení.
- přímo účinná směrnice nemůže ukládat povinnost jednotlivcům.
- rozlišuje se přímý účinek horizontální a vertikální.

Přímý účinek směrníc

- Horizontální přímý účinek je příznačný pro Smlouvy a nařízení.
- Naproti tomu směrnice může mít přímý účinek výhradně vertikální (a to ještě jen vzestupný), tedy ve směru od jednotlivce ke státu.

Přímý účinek směrnice

- Přímý účinek může mít jen směrnice, která:
- a) obsahuje ustanovení z hlediska jednotlivce natolik podrobná a jednoznačná, že práva jednotlivce z ní lze spolehlivě vyčíst i bez vydání vnitrostátní transpozičních předpisů

Přímý účinek směrnic

- b) nevyžaduje zvláštní opatření členského státu
- c) marně uplynula lhůta k transpozici směrnice

Tzv. nepřímý účinek směrnic

- směrnice není členským státem řádně a včas provedena do vnitrostátního práva a přímý účinek není možný
- soudy členských států mají povinnost zohlednit směrnici alespoň nepřímo a použít ji jako výkladové vodítko

Princip přednosti (nadřazenosti, primátu) práva EU

- nejde o nadřazenost celého právního řádu EU nad celým právním řádem členského státu.
- nadřazenost se projevuje pouze v případě rozporu mezi konkrétní normou práva EU a konkrétní normou vnitrostátního práva členského státu, dopadají-li obě na tentýž právní vztah

Přednost práva EU

- Vychází ze tří vlastností tohoto právního systému:
- 1) EU je založeno na omezení svrchovaných práv čl. států.
- 2) je autonomní, nezávislé na právu mezinárodním i vnitrostátním čl., čímž se stává nenapadnutelné zvnějšku.

Přednost práva EU

- 3) je právem společným pro všechny členské státy, tedy právem regionálně kodifikovaným.

Aplikace práva EU

- Aplikace práva EU se řídí určitými pravidly. Má být především vykládáno a aplikováno jednotně, a to bez ohledu na aplikující orgán.
- Právo EU aplikují:
- Orgány EU
- Orgány členských států